

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-27>

УДК 336.14:352

ВИДАТКИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ВІДНОВЛЕННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

LOCAL BUDGET EXPENDITURES ON RECONSTRUCTION: TRENDS, CHALLENGES AND PROSPECTS

Кужельєв Михайло Олександровичдоктор економічних наук, професор,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7895-7879>**Нечипоренко Аліна Володимирівна**кандидат економічних наук,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2494-1465>**Стабіас Сергій Миколайович**кандидат економічних наук,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2758-5662>**Kuzheliev Mykhailo**

National University of «Kyiv-Mohyla Academy»

Nechyporenko Alina

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Stabias Sergii

Chernihiv Polytechnic National University

У статті здійснено аналіз видатків місцевих бюджетів України на відновлення за 2022–2025 рр. Виокремлено три основні фази розвитку місцевих бюджетів під час війни. Систематизовано основні джерела фінансування проєктів з відновлення територіальних громад. Досліджено основні виклики, з якими стикаються територіальні громади в умовах воєнного стану. Зазначено, що актуальними залишаються питання звітності та прозорості використання бюджетних коштів. Запропоновано заходи щодо підвищення ролі місцевих бюджетів у процесах відбудови та перспективні напрями розвитку фінансової політики територіальних громад. Обґрунтовано необхідність стратегічного планування, інтегрованих планів відновлення на рівні територіальних громад і дотримання принципу «build back better», що забезпечить модернізацію інфраструктури та стійкість розвитку територій.

Ключові слова: місцеві бюджети, видатки, інвестиційні програми, відновлення, інфраструктура, територіальні громади.

The article examines local budget expenditures in Ukraine for recovery in 2022–2025. Three main phases of local budget development during the war are identified. Based on official data, it has been established that after a shock reduction in capital expenditures in 2022, they recovered in 2023, which led to the restart of local programs for the modernization of networks, transport, and social infrastructure. The main sources of financing for projects to rebuild local communities have been systematized. An analysis of the practical implementation of projects to restore local communities has shown that it is the synergy of funds from the state budget, local budgets, and international partners that leads to the acceleration and increased efficiency of their use. The main challenges faced by local communities in a state of martial law have been studied: the transfer of military personal income tax to the state budget, the unevenness of the tax base, the insufficient institutional capacity of local self-government bodies, varying degrees of damage, inflationary increases in the cost of labor and construction materials and the risks of inefficient use of funds. It is noted that issues of accountability and transparency in the use of budget funds remain relevant, affecting the overall effectiveness of management decisions. It has been determined that a distinctive feature of local budget expenditures on reconstruction during the period under review is the geographical imbalance between

regions located in the rear and those near the front lines. Measures have been proposed to increase the role of local budgets in the reconstruction process: expansion of state transfers, attraction of international grants and loans (World Bank and European Union projects), activation of public-private partnerships, and introduction of digital transparency tools (the DREAM system). The need for strategic planning, integrated recovery plans at the local community level and adherence to the "build back better" principle is justified, which will ensure the modernization of infrastructure and sustainable development of territories.

Keywords: local budgets, expenditures, investment programs, reconstruction, infrastructure, territorial communities.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна росії проти України, яка розпочалася 20 лютого 2014 року та перейшла в активну фазу 24 лютого 2022 року, завдала суттєвих руйнувань національному господарству та інфраструктурі. Так, за спільними оцінками Світового банку та уряду України, станом на 31.12.2023 р. обсяг прямих руйнувань склав орієнтовно 152 млрд дол., а загальні потреби у відбудові вже сягнули позначки 486 млрд дол. (це в 2,8 разів більше ВВП країни у 2023 р.) [1]. Масштаби прямих руйнувань станом на 1 вересня 2025 року поррахувати просто неможливо, враховуючи системні атаки на міста країни й об'єкти критичної інфраструктури, а також відсутністю доступу до тимчасово окупованих територій. Все це відбувається на фоні гуманітарної кризи, неконтрольованих та глобальних міграційних процесів населення країни як всередині країни, так й за кордон. Отже, актуальним питанням для суспільства стало відновлення зруйнованої інфраструктури та житлового фонду як фактору повернення населення до нормального життя.

В таких умовах саме органи місцевого самоврядування мають можливість оперативно реагувати на виникаючі проблеми та виклики, адже саме на рівні територіальних громад знаходиться значна частина постраждалих об'єктів (дорожня інфраструктура, мережі ЖКГ, школи, лікарні, житлові будинки та ін.) і громадян. Тобто, в умовах війни роль органів місцевого самоврядування суттєво зросла, особливо в частині ліквідації наслідків військових злочинів рф, соціальної підтримки громадян, прихистку внутрішньо переміщених осіб, а також фінансування тероборони та активної підтримки військових. Таким чином, місцеві бюджети, окрім виконання своїх «класичних» функцій (забезпечення поточного життя громад), взяли на себе функції відновлення господарства та інфраструктури. Слід згадати, що завдяки реформі децентралізації органи місцевого самоврядування отримали додаткові повноваження та джерела формування власних бюджетів [2, с. 309].

Однак актуальними залишаються питання звітності та прозорості використання бюджетних коштів, адже досі в Україні відсутня єдина база даних, як на державному, так і на місцевому рівнях яка б отримувала інформацію про видатки на відновлення пошкоджених та знищених під час воєнних дій об'єктів. Це значно ускладнює виконання контрольної функції фінансів та знижує загальну ефективність управлінських рішень. Ця проблема частково вирішується завдяки роботі недержавних інституцій, так Fiscal Policy Research Center запустив проєкт «Вартість війни», який здійснює збір та верифікацію фінансової інформації та розробив інтерактивну систему моніторингу видатків, які направлено на відновлення об'єктів інфраструктури та житлового фонду внаслідок війни [3].

Отже, існує наукова проблема розробки та впровадження гнучких і дієвих підходів до фінансування заходів, пов'язаних з ліквідацією наслідків війни, а питання ефективного використання видатків місцевих бюджетів на відновлення є не просто актуальними, а й необхідними в умовах як воєнного стану, так і повоєнного відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика ефективного використання видатків місцевих бюджетів на відновлення привернула увагу академічної спільноти і практиків державного управління з початком війни у лютому 2014 року, але особливо активно почала досліджуватися лише у 2022 році. Так, Рябушка Л. Б., Журавка О. С. і Салов Д. О. в одній зі своїх робіт зазначають, що органи місцевого самоврядування під час воєнного стану стали виконувати ключову функцію фінансового забезпечення діяльності громад, беручи активну участь у заходах з відбудови економіки та інфраструктури регіонів [4]. У свою чергу експерти шведсько-українського проєкту SALAR International, досліджуючи видатки місцевих бюджетів за 2022 рік зазначають високий рівень фінансової стійкості органів місцевого самоврядування, які навіть в перший рік активної фази війни змогли збалансувати бюджети,

а загальний профіцит місцевих бюджетів по Україні склав 70,8 млрд грн [5]. У звіті SALAR International про виконання місцевих бюджетів за 2023 рік позитивні тенденції продовжили розвиток – завдяки певній стабілізації лінії фронту та адаптації економічної системи доходи громад (що знаходяться в тилу) продовжили зростання, а разом з ними зросли й витрати на розвиток. Так, приріст доходів місцевих бюджетів за підсумками 2023 року склав 11% (+43,8 млрд грн), а частка капітальних видатків становила вже 23,7% (у 2022 р. – 10,2%), що стало рекордом за весь час функціонування місцевих бюджетів у новітній історії України [6]. Аналогічні тенденції можна бачити й у дослідженнях Fiscal Policy Research Center та їх звіті «Видатки місцевих бюджетів на відновлення у 2023 році» [7]. Особливу цінність мають і дискусії профільних фахівців, які висвітлюють практичні кейси окремих громад. Так, аналітичний центр CASE Україна провів ряд заходів «Що відбувається з місцевими бюджетами?», де представники громад ділилися своїм досвідом та оцінками ситуації на місцевому рівні [8]. Але, зазначені публікації носять фрагментарний характер та не дозволяють цілісно управляти зазначеною проблемою як на місцевому рівні, так й на рівні держави, а тому питання ефективного використання видатків місцевих бюджетів на відновлення потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – на основі системного підходу дослідити тенденції використання видатків місцевих бюджетів на відновлення та окреслити основні перспективи їх розвитку як під час дії воєнного стану, так й на період повоєнного відновлення України задля узгодження із загальнонаціональними планами відбудови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна негативно вплинула на економічну базу формування доходів місцевих бюджетів – багато суб'єктів господарювання зупинили або скоротили свою діяльність, доходи домогосподарств також знизилися. З іншого боку й структура видатків місцевих бюджетів суттєво змінилася. Посилилися фінансові дисбаланси між регіонами країни – якщо раніше донорами виступали переважно східні та південні області, а реципієнтами західні, то зараз картина майже дзеркальна. Області, що знаходяться в глибокому тилу стали місцями дислокації переміщених підприємств та військових підрозділів і, відпо-

відно, отримали різке зростання податку на доходи фізичних осіб, тоді як прифронтові громади втратили велику частину доходів на фоні великої потреби в коштах на відбудову інфраструктури та соціальні програми.

На нашу думку, функціонування місцевих бюджетів під час війни проходить три основні фази розвитку:

- фаза шоку і економії (2022 р. – початок 2023 р.);
- фаза стабілізації та адаптації (початок 2023 р. – по теперішній час);
- фаза відновлення та відбудови країни (розпочнеться одразу після закінчення війни).

Перша фаза розпочалася 24 лютого 2022 року і призвела до кардинального перегляду місцевих бюджетів по всій території країни. Було призупинено фінансування більшості запланованих проєктів розвитку (капітальні ремонти інфраструктурних об'єктів та будівництво нових), а всі кошти перенаправлено на першочергові потреби громад. Велика частина Київської, Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Миколаївської та Одеської областей опинилися під тимчасовою окупацією або в зоні активних бойових дій. Звісно, що виконання місцевих бюджетів на цих територіях було неможливим. У результаті капітальні видатки місцевих бюджетів по країні скоротилися до 10,2% (близько 64 млрд грн коштів спеціального фонду) [5]. В той же час більшість витрат пішла на захищенні статті, підтримку комунальних підрозділів та нові «воєнні» витрати. Тобто, на першій фазі відбулася об'єктивна реакція уряду і суспільства на нову реальність життя, яка змусила побудувати нову систему економічних відносин на рівні територіальних громад.

На другій фазі трансформації відбувається процес стабілізації та адаптації бюджетних відносин на місцевому рівні, що підтверджують результати виконання місцевих бюджетів за 2023 рік. Це викликано рядом чинників:

- адаптацією економіки до військових дій та атак системних ворога на цивільну інфраструктуру;
- стабілізацією функціонування підприємств на неокупованих територіях, а відповідно і зростанням податкових надходжень, у тому числі до місцевих бюджетів;
- початком програм відбудови економіки на державному рівні;
- участі країн-партнерок у ліквідації наслідків та відбудові інфраструктурних об'єктів на території постраждалих громад.

У 2023 році зростає рівень капітальних видатків до 23,7% [6]. В той же час, аналіз структури капітальних інвестицій в географічному розрізі був доволі нерівномірним. З одного боку центральні і західні області суттєво збільшили рівень капітальних видатків порівняно з 2021 роком, а з іншого – Донецька, Запорізька, Харківська і Херсонська області через активні бойові дії не змогли досягти довоєнних показників (навіть за підтримки державного бюджету та міжнародних фондів). Проте, в середньому по Україні обсяг фінансування порівняно з 2022 роком зріс (навіть у прифронтових областях) переважно за рахунок трансфертів державного бюджету та допомоги міжнародних фондів і організацій.

Тобто, основні джерела фінансування проєктів з відновлення територіальних громад можна класифікувати наступним чином (рис. 1).

Слід зазначити, що аналіз практичної реалізації проєктів з відновлення територіальних громад у 2022–2024 рр. свідчить що саме синергія коштів державного бюджету, місце-

вих бюджетів і міжнародних партнерів призводить до прискорення та підвищення ефективності їхнього використання. Підтвердженням цієї тези слугують дослідження аналітичного центру CASE Україна «Видатки місцевих бюджетів на відновлення у 2023 році» [7] та «Видатки Фонду ліквідації наслідків збройної агресії у 2023 році» [9].

Додамо, що бюджетний процес на місцевому рівні регулюється Типовою програмою класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів (далі ТПКВК МБ) [10]. Враховуючи останні зміни до ТПКВК МБ від 3.08.2023 р. фінансування відновлення пошкоджених та знищених внаслідок війни житлових та інфраструктурних об'єктів з бюджетів місцевого рівня може здійснюватися за наступними кодами (табл. 1) [11].

Відповідно, при здійсненні аналізу тенденцій використання видатків місцевих бюджетів на відновлення слід використовувати та верифікувати дані, що стосуються витрат за кодами ТПКВК МБ 7372-7377. Але такі дослідження передбачають низку ускладнень:

Рис. 1. Основні джерела фінансування проєктів з відновлення територіальних громад
Джерело: складено авторами на основі нормативно-правових актів України

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Таблиця 1

Коди ТПКВК МБ за якими може фінансуватися відновлення пошкоджених та знищених об'єктів

Коди ТПКВК МБ	Назва коду ТПКВК МБ
7372	Реалізація проектів (заходів) з відновлення освітніх установ та закладів, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів
7373	Реалізація проектів (заходів) з відновлення медичних установ та закладів, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів
7374	Реалізація проектів (заходів) з відновлення установ та закладів соціальної сфери, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів
7375	Реалізація проектів (заходів) з відновлення об'єктів житлового фонду, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів
7376	Реалізація проектів (заходів) з відновлення об'єктів житлово-комунального господарства, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів
7377	Реалізація проектів (заходів) з відновлення інших об'єктів комунальної власності, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів

Джерело: складено авторами на основі [10; 11]

– неповнота інформації, що міститься в різних офіційних джерелах (звіти Державної казначейської служби України, Єдиний веб-портал використання публічних коштів);

– відмінності у визначеннях джерел фінансування відновлення в різних офіційних джерелах інформації (звіти Державної казначейської служби України, фактичні платіжні доручення та ін.);

– після внесення змін до ТПКВК МБ від 03.08.2023 р. місцеві органи самоврядування почали активно звертатися до Державної казначейської служби України з проханням перереєстрації вже проведених бюджетних видатків за бюджетними програмами місцевих бюджетів 1216086, 1216011 та 0214060 на нові коди;

– несвоєчасне коригування проведених бюджетних видатків за бюджетними програмами місцевих бюджетів 1216086, 1216011 та 0214060 на нові коди (за даними аналітичного центру CASE Україна лише за 74 платіжками з 144 було своєчасно подано такі заявки до 04.08.2023 р. [7]);

– коригування кодів ТПКВК МБ за раніше проведеними платіжками «заднім числом» (за даними аналітичного центру CASE Україна зафіксовано що така ситуацію стосувалася

платіжних доручень за 64 об'єктами відновлення у 2023 році [7]);

– інші ускладнення, що пов'язані з фінансовою інформацією.

Згідно Наказу № 1151 від 15.07.2025 р., виданого Міністерством розвитку громад та територій України «Про затвердження Змін до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» з початку повномасштабного вторгнення більше 4 000 населених пунктів опинилися у тимчасовій окупації [12]. Але це тільки тимчасово окупована частина країни, а наслідки ракетно-дронових терорів стосуються майже всієї території України. Аналіз звітів за 2023 рік свідчить про те, що кошти на відновлення було заплановано у видатках місцевих бюджетів лише 14 областей (табл. 2).

Згідно даних таблиці 2, найбільш постраждалі області на сході і півдні країни (Донецька, Одеська, Сумська та Херсонська) мали найбільші суми видатків місцевих бюджетів. Так, на долю найбільш постраждалої Донецької області, яка зазнає бомбардування з 2014 року, за аналізований рік витрачено 132,6 млн грн – це майже 33% загальних видатків місцевих бюджетів на відновлення.

Таблиця 2

**Розподіл видатків місцевих бюджетів
на відновлення пошкоджених та знищених об'єктів у 2023 р (млн грн)**

Області	Напрями використання						S
	Освіта (7372)	Медицина (7373)	Культура (7374)	Адмін. витрати (7374)	Житло (7375)	Інше (7373+ 7376 + 7377)	
Дніпропетровська	17,06	-	1,42	-	7,37	1,99	27,84
Донецька	58,04	4,57	2,3	2,62	62,38	2,74	132,65
Київська	1,08	0,2	-	0,09	4,07	0,11	5,55
Миколаївська	19,78	2,54	3,34	-	-	0,09	25,74
Одеська	68,59	0,14	-	-	3,66	1,67	74,05
Полтавська	-	-	-	-	-	0,16	0,16
Рівненська	4,0	-	-	-	-	-	4,0
Сумська	10,88	5,36	-	-	20,77	16,19	53,20
Харківська	0,15	-	-	-	11,66	-	11,81
Херсонська	9,54	0,62	-	-	29,53	7,04	46,73
Хмельницька	-	0,21	0,1	-	-	0,28	0,58
Черкаська	-	-	-	-	0,1	-	0,1
Чернівецька	0,37	1,99	-	-	-	-	2,36
Чернігівська	1,1	5,36	-	-	17,89	16,19	40,54
РАЗОМ	190,59	20,99	7,16	2,71	157,43	46,46	425,34

Джерело: складено авторами на основі [7]

Логічним є й той факт, що області «глибокого тилу» витрачали значно менше коштів за кодами ТПКВК МБ 7372-7377.

На рисунку 2 представлено розподіл видатків місцевих бюджетів на відновлення за напрямками використання у 2023 році.

Дані 2023 року свідчать, що найбільші видатків у 2023 році стосувалися кодів 7372 «Реалізація проектів (заходів) з відновлення освітніх установ та закладів, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів» – 190,59 млн грн (44,81 % загальної суми видатків) та 7375 «Реалізація проектів (заходів) з відновлення об'єктів житлового фонду, пошкоджених / знищених внаслідок збройної агресії, за рахунок коштів місцевих бюджетів» - 157,43 млн грн (37,01% загальної суми видатків). Це підтверджує пріоритетні цілі знищення українського народу з боку країни-агресорки – діти, молодь і цивільне населення. Ці тенденції збереглися в 2024 році і у поточному 2025 році, але вичерпної статистики по видаткам місцевих бюджетів на відновлення

пошкоджених та знищених об'єктів ще немає і дослідити їх можна буде трохи пізніше.

Хоча певні фрагментарні дані свідчать про ще одну важливу тенденцію відновлення – більш активне залучення коштів міжнародних фінансових організацій у відбудову України. Наприклад, Група Світового банку створила трастові фонди відновлення для адресного фінансування конкретних проектів територіальних громад. Створений Світовим банком Housing Repair for Restoration of People's Empowerment (далі – HOPE) вже в липні 2025 року за участі уряду України виділив 540 млн грн для п'яти громад у Київській, Миколаївській, Харківській та Запорізькій областях (Табл. 3) [13]. Проект передбачає відбудову житлового фонду зазначених територіальних громад.

Ще одна тенденція останніх років – це поступове скорочення фіскальної автономії громад. Якщо у 2021 році на долю бюджетів територіальних громад (далі – ТГ) припадало близько 20% консолідованого бюджету України, то вже у 2023 році частка ТГ впала до 18%

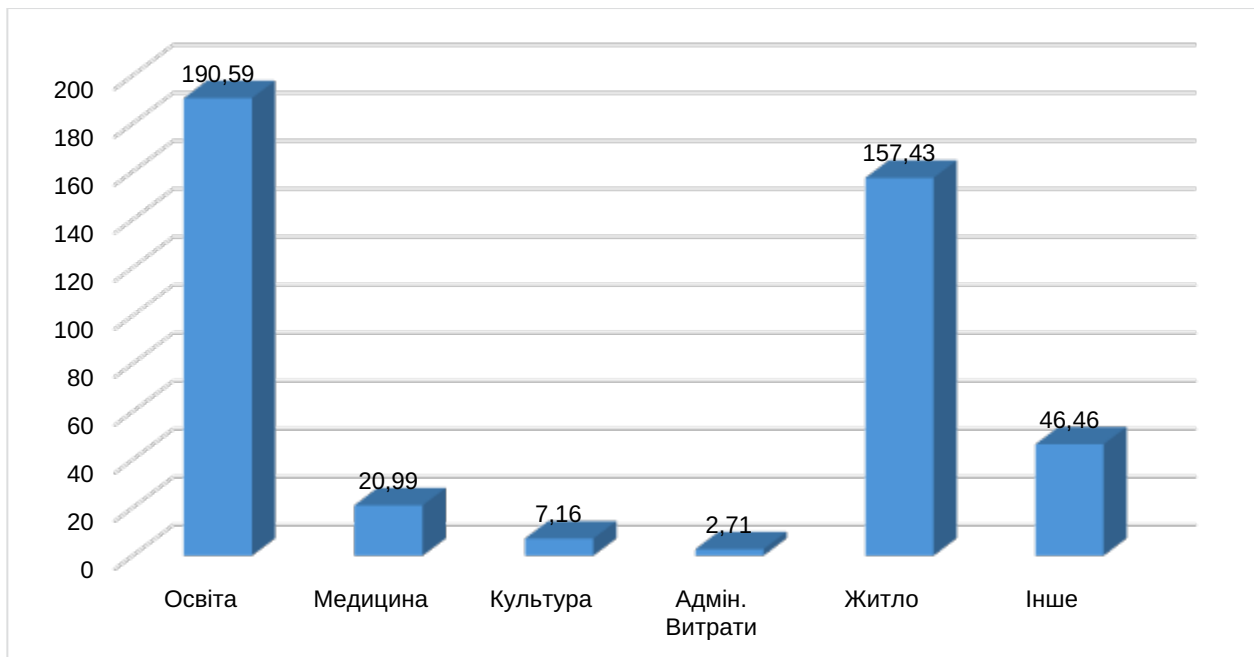

Рис. 2. Розподіл видатків місцевих бюджетів на відновлення за напрямками використання у 2023 році (коди ТПКВК МБ 7372-7377), млн грн

Джерело: складено авторами на основі [7]

Таблиця 3

Розподіл коштів за проектом NOPE між територіальними громадами України у 2025 році

Область	Територіальна громада	Обсяг субвенції (млн грн)	Доля у проекті (%)
Київська	Бучанська міська	219,9	40,73
	Макарівська селищна	80,7	14,95
Миколаївська	Миколаївська міська	150,3	27,84
Харківська	Ізюмська міська	61,2	11,33
Запорізька	Запорізька міська	27,8	5,15
РАЗОМ		540	100

Джерело: складено авторами на основі [13]

[6]. Саме перерозподіл «військового» ПДФО до державного бюджету, тимчасове зниження окремих податків для підтримки економічних суб'єктів та ін. вплинуло на доходну частину місцевих бюджетів, а відповідно на їхню можливість фінансувати видатки на відновлення за кодами ТПКВК МБ 7372-7377. На нашу думку, незважаючи на війну слід не допускати надмірної централізації коштів платників податків, щоб у повоєнний період ТГ мали стимули та ресурсну базу для ефективної відбудови інфраструктурних об'єктів.

В таких умовах все більшої актуальності набуває питання забезпечення прозорості використання коштів як на рівні ТГ, так й

рівні держави. Наслідком таких викликів і відсутності достатнього досвіду є неспроможність окремих ТГ своєчасно та якісно освоювати кошти, недостатній рівень фінансового контролю за підрядниками та невідзначеність в пріоритетах відбудови. Певним зрушенням в цьому напрямку є намагання уряду запроваджувати цифрові платформи моніторингу (наприклад, екосистему DREAM, а для боротьби з корупційними схемами Prozorro розширило свою дію на всі витрати по відбудові).

Ще одним викликом стало різке підвищення вартості палива, будматеріалів, проєктих та будівельних послуг. Причиною такої

тенденції є руйнування логістичних ланцюгів, інфляція, воєнні ризики, а іноді й бажання окремих «бізнесменів» заробити у скрутній ситуації (завищення цін, «відкати» очільникам окремих ТГ та ін.). Як наслідок, реальні темпи та обсяги відновлених об'єктів (у квадратних метрах, кілометрах шляхів, метрах відновлених мереж) не встигають за темпами руйнувань з боку росії.

Але, незважаючи на зазначені негативні тенденції розвитку та виклики, в Україні сформувалося чітке і системне розуміння ролі місцевих бюджетів в умовах воєнного стану та під час повоєнної відбудови. На нашу думку, перспективи розвитку фінансової політики територіальних громад мають полягати у наступному:

- збільшення підтримки бюджетів конкретних ТГ з боку державного бюджету та спеціальних державних фондів;

- розширення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями та урядами країн-партнерок щодо участі в відновленні постраждалих об'єктів в Україні;

- розширення спектрів запровадження регіональних інвестиційних програм як фінансового інструмент стимулювання регіонального розвитку в умовах бюджетної децентралізації [14; 15];

- активізацію роботи щодо конфіскації на користь народу України заморожених активів РФ – ці кошти можуть посилити як оборонну позицію країни, так направлені на ліквідацію наслідків бойових дій та шахедно-ракетних ударів по цивільній інфраструктурі країни;

- проведення активних заходів щодо залучення національного і зарубіжного приватного капіталу у відбудову – це цілком можливо зробити за допомогою механізму державно-приватного партнерства та застосування низки фінансових інструментів на фондовому ринку;

- запровадження на рівні ТГ системи стратегічного планування – це дозволить визначити пріоритети на місцевому рівні, прорахувати витрати на середньостроковому обрії та системно відбудовувати конкретні міста та селища;

- відновлення інфраструктурних об'єктів на території громад має передбачати одночасну модернізацію (принцип «build back better») [16], адже немає сенсу, наприклад, відбудовувати зруйнований старий обмежено-придатний для сучасних реалій дитячий садок, треба на його місці одразу будувати сучасний і адаптований до потреб громади новий, який, крім іншого, буде мати надійне бомбосховище та інші зручності;

- розробка та запровадження ефективного механізму кредитування ТГ, а для цього потрібно внести певні зміни у Бюджетний кодекс України, щоб місцеві громади мали право отримувати кредитні ресурси для реалізації конкретних інфраструктурних та житлових програм.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз тенденцій, викликів та перспектив видатків місцевих бюджетів на відновлення за період 2022–2025 рр. дозволяє зробити певні висновки. Місцеві бюджети пройшли перші дві фази розвитку під час війни і виявили достатню стійкість, незважаючи на нові ризики. І якщо у 2022 році відмічалось різке падіння обсягів капітальних видатків, то вже у 2023 році ситуація почала відновлюватися і станом на сьогодні саме бюджети ТГ – це флагман відбудови інфраструктури та соціальної стабільності (наскільки це можливо в поточних умовах). Особливістю видатків місцевих бюджетів на відновлення за аналізований період є географічний дисбаланс між областями, що знаходяться в тилу і прифронтовими областями.

Головними викликами для місцевих бюджетів в умовах війни є фінансові дисбаланси, зменшення автономії доходів, обмеженість ресурсної бази, відсутність досвіду роботи в таких умовах і корупція. Однак, незважаючи на це, саме видатки місцевих бюджетів на відновлення можуть стати базою для повоєнного відновлення економіки держави та вирішення соціальних питань.

Подальші дослідження будуть стосуватися розробки ефективних механізмів стратегічного планування на рівні ТГ та залучення капіталів міжнародних інститутів і приватних інвесторів для повоєнного відновлення країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. *World Bank Group*. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>

2. Кужельєв М. О., Плахотнюк В. В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 36(1). С. 302–312.
3. Вартість війни. *Fiscal Policy Research Center*. URL: <https://fiscalcenter.org/costofwar>
4. Рябушка Л. Б., Журавка О. С., Салов Д. О. Роль місцевих бюджетів у відновленні регіонального розвитку. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 214–221.
5. Онищук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. *Децентралізація*. 2023. URL: <https://decentralization.ua/news/16105/>
6. Онищук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2023 рік. *Децентралізація*. 2024. URL: <https://decentralization.ua/news/17747>
7. Видатки місцевих бюджетів на відновлення у 2023 році. *Fiscal Policy Research Center*. URL: <https://fiscalcenter.org/project/local-recovery-finance-shadow-report/>
8. Що відбувається з місцевими бюджетами? *CASE Україна*. URL: <https://cost.ua/shho-vidbuvayetsya-z-mistsevymy-byudzheta-my/>
9. Видатки Фонду ліквідації наслідків збройної агресії у 2023 році. *Fiscal Policy Research Center*. URL: <https://fiscalcenter.org/project/war-recovery-fund-2023-ukraine>
10. Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 20.09.2017 № 793. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17#Text>
11. Про внесення змін до Типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 03.08.2023 № 427. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0427201-23#Text>
12. Про затвердження Змін до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 15.07.2025 № 1151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1120-25#Text>
13. П'ять громад отримають 540 млн грн на відновлення житла. *Міністерство розвитку громад та територій України*. URL: <https://mindev.gov.ua/news/piat-hromad-otrymaiut-540-mln-hrn-na-vidnovlennia-zhytla>
14. Кужельєв М. О., Нечипоренко А. В. Механізм реалізації регіональних інвестиційних програм як фінансовий інструмент стимулювання регіонального розвитку. *Схід*. 2017. Вип. 6 (152). С. 22–27.
15. Нечипоренко А.В. Теоретичні аспекти бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6, Ч. 2. С. 122–125.
16. Кужельєв М. О., Мороз М. Д. Фінансові аспекти розвитку енергетичного сектору України: сучасний стан та перспективи повоєнного відновлення. *Ефективна економіка*. 2025. №8. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/7303>

REFERENCES:

1. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. *World Bank Group*. Available at: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
2. Kuzheliev M.O., Plahotniuk V.V. (2018) Formuvannia mistsevykh biudzhativ v umovakh biudzhetnoi detsentralizatsii [Formation of local budgets in the context of budget decentralization]. *Ekonomichniy visnyk universytetu*, vol. 36(1), pp. 302–312.
3. Vartist viiny [The cost of war]. *Fiscal Policy Research Center*. Available at: <https://fiscalcenter.org/costofwar>
4. Riabushka L. B., Zhuravka O. S., Salov D. O. (2024) Rol mistsevykh biudzhativ u vidnovlenni rehionalnoho rozvytku [The role of local budgets in the restoration of regional development]. *Biznes Inform*, no. 4, pp. 214–221.
5. Onyshchuk I. (2023) Analiz vykonannia mistsevykh biudzhativ za 2022 rik [Analysis of local budget execution for 2022]. *Decentralization*. Available at: <https://decentralization.ua/news/16105/>
6. Onyshchuk I. (2024) Analiz vykonannia mistsevykh biudzhativ za 2023 rik [Analysis of local budget execution for 2023]. *Decentralization*. Available at: <https://decentralization.ua/news/17747>
7. Vydatky mistsevykh biudzhativ na vidnovlennia u 2023 rotsi [Local budget expenditures for recovery in 2023]. *Fiscal Policy Research Center*. Available at: <https://fiscalcenter.org/project/local-recovery-finance-shadow-report/>
8. Shcho vidbuvaietsia z mistsevymy biudzheta-my? [What is happening with local budgets?]. *CASE Ukraine*. Available at: <https://cost.ua/shho-vidbuvayetsya-z-mistsevymy-byudzheta-my/>
9. Vydatky Fondu likvidatsii naslidkiv zbroinoi ahresii u 2023 rotsi [Expenditures of the Fund for the Elimination of the Consequences of Armed Aggression in 2023]. *Fiscal Policy Research Center*. Available at: <https://fiscalcenter.org/project/war-recovery-fund-2023-ukraine>

10. Pro zatverdzhennia skladovykh Prohramnoi klasyfikatsii vydatkiv ta kredytuvannia mistsevoho biudzhetu : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 20.09.2017 № 793. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17#Text>
11. Pro vnesennia zmin do Typovoi prohramnoi klasyfikatsii vydatkiv ta kredytuvannia mistsevoho biudzhetu : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 03.08.2023 № 427. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0427201-23#Text>
12. Pro zatverdzhennia Zmin do Pereliku terytorii, na yakykh vedutsia (velysia) boiovi dii abo tymchasovo okupovanykh Rosiiskoiu Federatsiieiu : Nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy vid 15.07.2025 № 1151. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1120-25#Text>
13. Piat hromad otrymaiut 540 mln hrn na vidnovlennia zhytla [Five communities will receive UAH 540 million for housing reconstruction]. *Ministry for Development of Communities and Territories of Ukraine*. Available at: <https://mindev.gov.ua/news/piat-hromad-otrymaiut-540-mln-hrn-na-vidnovlennia-zhytla>
14. Kuzheliev M. O., Nechyporenko A. V. (2017) Mekhanizm realizatsii rehionalnykh investytsiinykh proham yak finansovy instrument stymuliuvannia rehionalnoho rozvytku [Mechanism for implementing regional investment programs as a financial instrument for stimulating regional development]. *Skhid*, vol. 6 (152), pp. 22–27.
15. Nechyporenko A.V. (2016) Teoretychni aspekty biudzhetnoi detsentralizatsii mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Theoretical aspects of budgetary decentralization of local government in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 6, part 2, pp. 122–125.
16. Kuzheliev M. O., Moroz M. D. (2025) Finansovi aspekty rozvytku enerhetychnoho sektoru Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy povoiennoho vidnovlennia [Financial aspects of the development of the energy sector in Ukraine: current status and prospects for post-war reconstruction]. *Efektyvna ekonomika*, no. 8. Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/7303>